

ПРАВО НА ПУБЛІЧНИЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ ЯК СТАНДАРТ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Юрков Е. О.

суддя

*Дніпропетровський окружний адміністративний суд
м. Дніпро, Україна*

Інтеграція України в європейський правовий простір вимагає перегляду основ національного законодавства. Не є винятком і система нормативно-правового забезпечення здійснення адміністративного судочинства, головним нормативно-правовим актом якої на сьогодні є Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України), прийнятий у 2005 році. За майже двадцятирічне існування КАС України його положення зазнавали численних змін, яких на сьогодні можна нарахувати близько ста двадцяти, що свідчить про динамічність правовідносин, які регулюються даним актом, та потребують постійного перегляду порядку процедур справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, що в свою чергу визначено як завдання адміністративного судочинства відповідно до положення статті 2 [1].

Як і будь-який процес входження нашої країни до державно-політичного, економічного, соціального та правового виміру Європейського Союзу, адаптація законодавства, запозичення правових традицій, трансформація правозастосування вимагає часу та зусиль компетентних і уповноважених суб'єктів. Не зважаючи на численні зміни до КАС України, стаття 2, яка містить перелік стандартів адміністративного судочинства, продовжує існувати у редакції 2005 року, що свідчить про ознаку сталості та непорушності таких стандартів, їх всеохоплюючий та основоположний характер. Одним із стандартів закріплено право на гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами [1]. Варто також згадати, що неоспорювану вагому роль у процесі здійснення адміністративного судочинства відіграє Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), яку було ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року, частиною першою статті 6 («Право на справедливий суд») якої передбачено, що «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи

упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя» [2]. Відповідно, згідно з положеннями Конвенції право на публічний розгляд справи є частиною або ж складником права на справедливий суд. Національне законодавство, як було зазначено вище, дещо по-іншому формулює дане право, називаючи публічність фактично двома поняттями-явищами: гласність і відкритість судового розгляду.

Для розвитку системи вітчизняного адміністративного судочинства та вдосконалення правозастосування, досягнення загальної мети адміністративної юстиції, варто з'ясувати, яким чином тлумачиться право на публічний розгляд справи, проаналізувавши деякі рішення Європейського суду з прав людини. Так, у рішенні Мартіньє проти Франції та Дінне проти Франції, Судом було встановлено, що фактично сторони мають право на публічне слухання, за відсутності винятків, вказаних у другому реченні статті 6 § 1. Публічне слухання захищає сторони від тайного самовправства без уваги суспільства. Гарантія публічності правозастосування є важливою для основного завдання статті 6 § 1, а саме, забезпечення справедливого судового розгляду) [3; 4].

З наведеного можна зробити висновок, що публічність є загальним правилом, з якого існують і певні виключення, як наведені у тій же частині 1 статті 6 Конвенції. Національні адміністративні суди у своїх рішеннях також посилаються на практику Європейського суду з прав людини. Так, ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі від 4 січня 2022 року у справі № 640/38720/21 зазначено, що «Європейський суд з прав людини (далі ЄСПЛ) неодноразово у рішеннях зазначає, що гарантія публічного характеру провадження у судових органах у контексті пункту 1 статті 6 Конвенції свідчить про те, що публічний розгляд справи може бути виправданим не в кожному випадку (рішення від 08 грудня 1983 року у справі *Germany (Аксен проти Німеччини)*, заява № 8273/78; рішення від 25 квітня 2002 року у справі *Assalino v. Portugal* (Варела Ассаліно проти Португалії), заява № 64336/01). Так, у випадках, коли мають бути вирішені тільки питання права, розгляд письмових заяв, на думку ЄСПЛ, є доцільнішим, ніж усні слухання, і розгляд справи на основі письмових

доказів є достатнім. Зрештою, у певних випадках влада має право брати до уваги міркування ефективності й економії. Зокрема, коли фактичні обставини не є предметом спору, а питання права не становлять особливої складності, та обставина, що відкритий розгляд не проводився, не є порушенням вимоги пункту 1 статті 6 Конвенції про проведення публічного розгляду справи» [5].

Таким чином, вирішення питання права в порядку письмового провадження є одним із винятків, коли допустимим є відходження від стандарту публічності розгляду справи, або ж, як передбачено чинним КАС України, стандарту гласності. Тому, варто зазначити, що публічний розгляд справи як стандарт адміністративного судочинства, є особливим процесуальним стандартом, який відрізняється за своїм змістовним наповненням від того, що визначено міжнародним актом, зокрема – Конвенцією, та полягає у гарантування сторонам спору право на справедливий судовий розгляд, та забезпечує суспільний та державний контроль за судовою владою з метою недопущення порушення прав та свобод сторін спору. Право на публічний розгляд є вкрай важливим для функціонування системи адміністративних судів, оскільки фундаментально формує нові стандарти довіри суспільства до судової влади та створює баланс між публічними та приватними інтересами у державі.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 35-36, № 37, ст. 446.

2. Європейська Конвенція з прав людини від 4 листопада 1950 року. *Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#top (дата звернення: 10.07.2023).

3. Diennet v. France (рішення Європейського суду з прав людини). *European Court of Human Rights* : web-site. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57957> (дата звернення: 13.07.2023).

4. Martinie v. France. (рішення Європейського суду з прав людини). *European Court of Human Rights* : web-site. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-73196> (дата звернення: 13.07.2023).

5. Ухвала Окружного адміністративного суду м. Києва про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі від 4 січня 2022 року у справі № 640/38720/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102446638> (дата звернення: 18.07.2023).